יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

מסורת הש"ס

(א) נדרים מח. (ב) רש"ל, ג) סוטה כח., ד) [עי' מנחה"ל יח. שרש"ל מתחק זכו], ה) פירוש וטיח היא, רש"ל, ו) [תפילה יח.], ז) [שולחנות כמנין ש"י. רש"ל], ח) [דף מח.].

הגהות הב"ח

(א) נב' כן שחיטל (מעיקרא מאי סבר) תא"מ וג"כ ש"מ ויכן פי' רש"י והוא סבר: (ב) תוס' ד"ה כל וכו' וקאמר כיני מתניתין:

מוסף רש"י

ויהא עון תלוי בראשו. שיהא אביו המתדר הנאה לוכל על ידי (נדרים מח.). כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת. שאינה כל כך נכסים המקבל, שאם הקדישה אינה מוקדשת, אינה מתנה (שם). ומשנה. כגון מעבה וכיוצא של שאה נדרים (סוכה כח.). גמרא. ז' היא קבלת שכיו המגלים אחרונים מקדקדים כדנכר הלשונות הקמומים לפרסם וליתן כסם עופם, כמו שעשו המתולאים אחר המגלים. שפיכנו דגר המגלים שלפניהן וקבנו הכן נחרא, ואותו דיוק שכיני המגלים נקרא הפיס (שם). הלכות. הלכה למשה מסיני, כגון נד ולבד הדיוק עקומה חלילן מחילין עבר נטיעת עריבה ויעיקר כמים (שם). דקדוקי תורה. ריבוי אותיות שבאין לדרוש בהן ריבוים ומעוטים, כגון הלזות לחלות הנשים, שדקדקה התורה בלשונה לכתוב אות יתירה ללמד (שם). ודקדוקי סופרים. סכוסיפו לדקדק אחר מעשה הכריות ולהחמיר ולעשות סיג ושמים לתורה ומזרו גזרות להרחיק את האדם מן העבירה, ודכוחיה בגמרות (ל.) גר הכא לקבל תורה עליו מוך מדבר אחד אין מקבלין אותו, ר' יוסי אומר אפילו דקדוק אחד מדקדוקי סופרים (שם). רקלין וחמורין. דברים הלמדין בקו"ו, שיעמוד לדון מעצמן לכל אדם ולא פירשו בלום בספרי (שם). וגזרות שוות. דברים הלמדין בג"ש (שם). ותקופות. חשבון הילוך חמה ולבנה (שם). וגמטריאות. דברים הלמדין בלשון גימטריא. כגון שבך (ירמיה כה) בגל בת"ש ב"ש, כשדים, לב קמי ושס נא) בת"ש ב"ש, שהיה מגין בת"ש ב"ש, וכן לפי מנין האותיות. כגון אחם גזירות שלשים יום, מקדים יהיה, יהייה בגימטריא שלשים הוי (סוכה כח.). ומשלות כובסים ומשלות שוערלים. שיפוי קדמונים לתת אמתלא לאותחמים ואולין אותן כובסים ובשופלים כגון (מנחדרין לב.) מאחי לדק אחות אחכלי בוסר (סוכה כח.). שיחת שדים ושיחת דקלים ושיחת מלאכי השרת. (שם). הויות דאביי ורבא. כל לימודיה לבו ולאחיי ורבא הוה מפקפק לבו וכסולן נתן את לבו ונתן בהן עשם וכיומי אמוראים נשתמו (שם). כל עוף שעורה עליו נשרוף. שהיו מלאכת השרת מתקנלין שכיבו לשמוע דברי תורה מפיו (שם).

ועכר על דעת הנותן וגם ההקדש לא חל וה"ג כיון שעכרת על דברי המת המתנה אינה מתנה והחזרה אינה חזרה כי המת המתנה בטילה וגם ההקדש לא נתפס. ומיהו לא דמו דהתם פרש ליה בהדיא ואינן לפניך אלא ע"מ שיבא אביו ויאכל בו אבל הכא קתמא קיבא ליה לינתן ולא פירש ע"מ שתהנה בהן אתה ולא בני אלכך לגמרי יהב ליה לעשות בה כרצונו והיינו דקאמר ליה כשם שאי אתה יכול להחזיר מה שמכרתי להתם מיהא מודית לי דהא ע"מ ליהנות אני בהן נתנם לי אי אתה יכול להחזיר מה שהחזרתי דבע"כ אין מתנה לחצאין דאם איני יכול ליתנה לבניו א"כ גם אני בעצמי איני יכול ליהנות בהן כדאמר גבי מעשה דבית חורון דכיון דינתנה לו ליהנות ע"מ שלא יקדיש לא הוי מתנה כלל ה"נ אם אינה לבעת כן עשה שלא יבא לי רשות ליתן לבניו או לכל מי שאלבה א"כ גם אני לא אוכל למכור לאחרים או להקדיש אלא מאי אית לך למימר אמאי הוא מכירתי מכירה והקדשי הקדש משום דלא פירש מידי וה"נ גבי חזרה הא לא פירש מידי אבל גבי מעשה דבית חורון כיון דפירש פירש ושמאי לא הוה דייק מעיקרא אמכירה ואהקדש דמכר יהונתן והקדיש: **פעיה עלי.** כמו הטיח דברים כלפי מעלה (תענית דף כה.). כלומר השיבני דרך בזיון ונלחתי ומלאת דבדיומתא הוא: **וסוא סבור.** שמאי כדפרישת לעיל כן נראה בעיני. וי"מ דאיונתן קאי שמכר והקדיש תמלה ולא רצה להחזיר לבניו ולא נהיגא. ואיכא ספרים דכתב בהו ה"מעיקרא סבר: **והיה מציא אם בנו.** והיה חפץ לזמן את אביו לסעודתו: **ואינן לפניך.** ונמסכת נדרים [מח.] מתרלינן אפי' היכא דקא אמר ליה הרי הן לפניך ויכא אבא ויאכל עמנו ומי מיירי ואפ"ה לא הוא מתנה דמ"מ מוכיח דבשביל שיאכל אביו הוא עושה ולא נתכוין לתת לו מתנה גמורה וקאמרינן התם דכללא דסיפא קאתי לאתויי דקתני כל מתנה שאינה כו': **ויבא עון תלוי בו.** שעל ידי שאני מקבל מתנה שלך והיא אינה מתנה נמצאתם חוטאין ונהנה זה משל זה וקעבריתו אלא יחל [במדבר ג]: **הכי גרסינן אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת אינה מתנה.** כלומר כל מתנה שאין דין זה נוהג בה שתהא מוקדשת אם הקדישה אינה מתנה הואיל וגילה דעתו שע"מ כן נתנה לו שלא יקדישנה. ולעיל נמי גבי ההוא שכתב נכסיו ליהונתן כיון שלא היה בנו נוהג כשורה ע"מ שלא יחזיר לבניו נתן לו ויונתן סבר כיון דקתמת יהב דהוא מתנה לעשות בה ככל אשר יחפוץ: **רואים שתשרה.** אלא שעון הדור גורם ואין הדור רואי לכך: **שתעמוד לכם חמה כיהושע.** גמרא. סגרת המגיעות כעין שאנו מפרשין עליהן לא שנו כו' חסורי מחסרא כו': **הלכות.** הלכה למשה מסיני: **הגדות.** מדרשי פסוק כגון מנחומא וב"ר ויקרא רבה. **דקדוקי תורה.** וי"ו דוחה לכם הטמא (ויקרא יא) דמרבינן מיניה דם הנדה: **דקדוקי סופרים.** כגון גזירות שגזרו חכמים שלא יבא לידי איסור תורה: **וקלים וחמורים.** שאדם דן מעצמו: **גזירות שוות.** כגון ויף קיחה קיחה משדה עפרון (קדושין דף כ.): **תקופות.** מולד הלבנה: **וגימטריאות.** כגון אנכי [שמות כ] אנא נפשי כתבית יהבית ירבו [במדבר כב] ירחה לאתה נעתה (שבת דף קה.): **ומשלות כובסין.** לוקח יש בה ללמוד דברי תורה כדכתיב (קהלת יב) מקן משליים הרבה וכתיב להבין משל ומליצה (משלי א): **שיחת שדים.** שבני אדם רגילים לדבר על הדקלים כדכתיב בשלמה וידבר על העצים (מלכים א ד): **ושיחת מלאכי השרת.** שבימחזקאל [א]: **הויות דאביי ורבא.** שהקשו משניות וכריתות עוכא ומירלוס: **לתנחיל אוהבי יש.** עולמות ו) וכל כך למה כי אוצרותיהם מלאים כל עוד דברי תורה ותכמה: **גדול שבכולם על אחת כמה וכמה.** להבין דבר מתוך דבר יותר ויותר: **מתני' האומר זה בני נאמן.** בגמרא מפרש למאי הלכתא: **זה אחי אינו נאמן.** להוציאו עם אחיו שהרי אינן מכירין אותו כדמפרש בגמרא [קלה.]: **ויעול עמו בחלקו.** כגון אם שניים הן לבד הספק ויש להן לחלוק ג' שדות זה עוטל שדה ומחצה חה עוטל שדה ומחצה ונותן זה המעיד על אחיו הספק שהוא אחיו המלי שדה דהכי קאמר ליה ודאי אחי אתה ויש לך ליעול שדה אחת מן השלש ומלי המלך אתן לך ומלי המחר ביד אחי הוא הכא לך ראיה וטול: **מא.** הספק: **יחזרו הנכסים.** שנתן לו ממלקו: **למקומן.** כלומר למי שנתנם לו אבל שאר אחיו אין יורשים עמו דאמר להו האי הרי המוקצים בנחלה הרשויה לו לספק מאביהו אותה טלו לכם שהרי לא מחל לכם חלקו ואכתי עד השתא בתורת גזל ישנה בידכם ועתה תירשו אותו חלק מן הדין וגם אני אירש חלקי שנתתי לו כמו כן דמעליו כולנו שוין בנחלתו: **נפלה לו ירושה.** לספק בחייו ממקום אחר או קנה נכסים ועכשיו מת יירשו אחיו של מעיד עמו דהא קא מודי להו שאחיהם הוא: **גמ'** ליורשו

כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת כו'. ואם תאמר דאמר לקמן בפירקין (דף קלו:) הא לך אתרוג במתנה ע"מ שתחזירהו לי החזירו יצא אע"פ שלא היה יכול להקדישו דכיון דאמר לי מידי דחזי לי קאמר כדקאמר לקמן ויש לומר דהתם יכול להקדישו כל זמן שהוא בידו שלא יהנו אחרים ממנו אבל הכא לא היה יכול להקדישו כלל ולר"י נראה דלא תליא מתנה בהקדש דאפילו אינו יכול להקדיש הוא מתנה והכי פי' כל מתנה שאינה כו' כלומר שגרועה מאת שלא נתנה אלא ע"מ שיאכל אביו ועלו דוקא נקט שאם הקדישה אינה מקודשת שהרי לא היה יכול לעשות ממנה כלום ולא נתנה כלל אלא ע"מ שיאכל אביו כדאמרי' בנדרים (דף מח.) לחד ליצנא דסעודתו מוכחת עליו ולא נקט שאם הקדישה אלא משום דמעשה הכי הוה אי להוה ליצנא דמפרש [התם] משום דיתור אסור במודר הנאה ובעלמא אע"פ שאינו יכול להקדישה הוא מתנה וכן משמע בירושלמי דקאמר אההיא דכל מתנה שאינה שאם הקדישה כו' ר' ירמיה בעי מעתה אין אדם נותן מתנה לאחיו על מנת שלא יקדישנה כו' וקאמר (ג) במתני' כל מתנה שהיא כמעשה בית חורון שהיתה בה ערמה אינה מתנה:

ליורשו

בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים וקלין וחמורין וגזרות שוות ותקופות וגמטריאות ומשלות כובסים ומשלות שועלים שיחת שדים ושיחת דקלים ושיחת מלאכי השרת ודבר גדול ודבר קטן דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן הויות דאביי ורבא לקיים מה שנאמר ילהנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא וכי מאחר דקטן שבכולם כן גדול שבכולם על אחת כמה וכמה אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו נשרף: **מתני'** האומר זה בני נאמן זה אחי אינו נאמן ויטול עמו בחלקו מת יחזרו נכסים למקומן נפלו לו נכסים ממקום אחר יירשו אחיו עמו: **גמ'** זה בני נאמן למאי הלכתא אמר רב יהודה אמר שמואל ליורשו ולפטור את אשתו מן היבום

ליורשו

אם לאו אי אתה יכול להוציא מה שהחזרתי אמר הטיח עלי בן עוזיאל (ה) מעיקרא מאי סבר משום מעשה דבית חורון דתנן (ו)מעשה בבית חורון באחד שהיה אביו מודר הימנו הנאה והיה משיא בנו ואמר לחבירו הרי חצר וסעודה נתונין לך במתנה ואינן לפניך [אלא כדי] (ז) שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה אמר לו אם שלי הן הרי הן מוקדשין לשמים אמר לו לא נתתי לך את שלי שתקדישם לשמים אמר לו לא נתת לי את שלך אלא שתהא אתה ואביך אוכלין ושותין ומרצין זה לזה ויהא עון תלוי בראשו אמרו חכמים (ח)כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת אינה מתנה: (ט)תנו רבנן שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן שלשים מהן ראוים שתשרה עליהן שכינה (י)כמשה רבינו שלשים מהן ראוים שתעמוד להן חמה כיהושע בן נון עשרים בינוניים גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל קטן שבכולן רבן יוחנן בן זכאי אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים וקלין וחמורין וגזרות שוות ותקופות וגמטריאות ומשלות כובסים ומשלות שועלים שיחת שדים ושיחת דקלים ושיחת מלאכי השרת ודבר גדול ודבר קטן דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן הויות דאביי ורבא לקיים מה שנאמר ילהנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא וכי מאחר דקטן שבכולם כן גדול שבכולם על אחת כמה וכמה אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו נשרף: **מתני'** האומר זה בני נאמן זה אחי אינו נאמן ויטול עמו בחלקו מת יחזרו נכסים למקומן נפלו לו נכסים ממקום אחר יירשו אחיו עמו: **גמ'** זה בני נאמן למאי הלכתא אמר רב יהודה אמר שמואל ליורשו ולפטור את אשתו מן היבום

ליורשו

עין משפט נר מצוה

קכג א מי' ס"ז מהלכות נדרים הל' טו סמג לאוין רמב טושי"ע יו"ד סי' רכז סעיף ט:

קכד ב מי' פ"ד מהל' מתנות הל' ז סמג עשין נו טוש"ע חו"מ סי' רעט סעיף ח:

קכה ג מי' שם הל' ז וסמג שם טוש"ע חו"מ סי' רפ סעיף ב:

קכו ד מי' פ"ג מהלכות יבום הל' ז סמג עשין נח טוש"ע אה"ע סי' קנו סעיף ו:

תורה אור השלם

1) להנחיל אהבי יש ואוצרתיהם אמלא:
משלי ח כא

רבינו גרשום

ואם אין אתה יכול להוציא מה שמכרתי והקדשתי משום דמסתן שלי הוא דלהכי מכרתי והקדשתי תחלה כדי שתהא מוחזקת המתנה בידי כך אינן יכול להחזיר מה שנתתי להם דמאחר שהיתי מוחזק מה שנתתי להם משלי נתתי ולא משל אביהן ולא עברתי על דעת הנותן וכי היכי דהקדשתי ומכרתי משלי הי"נ החזרתי משלי: הטיח עלי. כלומר נצחני יונתן בן עוזיאל: מעיקרא מאי סבר. הכי בעי מאי שנא מכר והקדיש קודם שהחזיר. משום דחשש למעשה בית חורון: ויהא עון ביטול הנדר דכתיב לא יחל דברו: אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה מוקדשת אינה מתנה. וה"נ הכי סבירא ליה ליונתן בן עוזיאל אי המסתן שלי שאני יכול למוכרן ולהקדישן כך מה שאני מחזיר משלי אני מחזיר לחכי מכר והקדיש תחלה כדי שתהא מוחזקת בידו המתנה: גדול שבכולם. שבבינונים: תלמוד. זו הלכה: הלכות. אלו ברייתא כגון ספרי וספרא: הגדות. מדרשים: דקדוקי תורה. כגון חסרות ויתרות ומסורות: דקדוקי סופרים. כל חשבון שמנו חכמים כגון חמש עשרה נשים פוטרות כו' וחשבון השניות וכגון חמשה דברים נאמרו בנבלת עוף טהור: שיחת שדים. שהיה יודע ללחשון ולהשביען בשם: ושיחת דקלים. שהיה יודע לחתוש דבר שתחמלא השדה דקלים ושיתעקרו: ושיחת מלאכי השרת. שהיה יודע להשביען בשם: הויות דאביי ורבא. היו יכולין לתרצן: **פיס'** האומר זה בני. נאמן לפטור את אשתו מן היבום כדפסר בגמ': זה אחי אינו נאמן. שאם היו ר' אחין ובא אחד ממדינת הים ואמר אתים אנחנו ואמר אחד מן האחים אני מכיר שאחינו הוא ויטול עמנו בנחלה אינו נאמן הואיל ושאר אחים אינם מכירים אותו לא יעמוד להם בנחלה שלא יהיו מצמצמין לו מנחלתן. אבל אותו שמכירו ומודה שאחיו הוא יטול עמו בחלקו חצי: ואם מת. בלא יורש אותו את שבא: יחזרו הנכסים למקומן. לזה האת בלבר שנתן לו חלקו: נפלו לו. נכסים ממקום אחר. לאותו את שבא וכת: יירשו אחיו עמו עם זה שהודה בו שהוא אחיהן הואיל והוא מודה שאחיהן היה: למאי הלכתא. קא חני האומר זה בני נאמן:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com